

ლაშა ბოლქვაძე

ენა როგორც საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტრუმენტი
დიპლომატიურ დისკურსში და მისი თარგმანის თავისებურებანი

აბსტრაქტი

ქვეყნებს შორის ურთიერთდამოკიდებულებისა და სხვადასხვა დარგის (საერთაშორისო ურთიერთობები, დიპლომატიური კორპუსები, კულუტურულ, ეკონომიკურ და პოლიტიკური ინსტიტუტები) ჩამოყალიბება მათი განმტკიცება და განვითარება არის ენის უმნიშვნელოვანესი მოვალეობა. იმ საზაგადოებრივ წყობაში, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ აქტუალურია გლობალიზაციის საკითხი. განსაკუთრებით XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ყველაზე აქტუალური თემა გახდა, რომელიც განიხილება სამეცნიერო, პოლიტიკურ თუ საქმიან წრეებში. დღესდღეობით ძალზე საგრძნობია გლობალიზაციის გავლენა თანამედროვე საერთაშორისო სისტემაზე და საერთაშორისო ურთიერთობების ხასიათზე.

საკვანძო სიტყვები: თარგმანი; ენა დიპლომატიური; დისკუსია.

შინაარსი

„ენა როგორც საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტრუმენტი დიპლომატიურ დისკურსში და მისი თარგმანის თავისებურებანი“ წარმოდგენელია მასში არსებული კომპონენტები, როგორიცაა რა თავისებურებებით გამოირჩევა და/ან განსხვავდება დიპლომატიური დისკურსი სხვა დისკურსებისაგან, პოლიტიკური ტექსტებისაგან. ასევე მთავარია დიპლომატიურ დისკურსში თარგმნის საკითხები და ზოგადად მთარგმნელობითი საქმიანობაში რა სირთულეებს აწყდება მთარგმნელი მათი თარგმნისას დაროგორი უნდა იყოს ამ სირთულეების დაძლევის გზები. ვინაიდან გლობალიზაციამ და ქვეყნებსშორის ურთიერთობების განვითარების გზამ საჭირო გახადა საერთაშორისო ურთიერთ-

ების განმტკიცება და გაღმავება რაშიც დიდ როლს თამაშობს მთარგმნელობითი საქმიანობა (Shapiro, 1982:87).

ქვეყნებს შორის ურთიერთ დამოკიდებულებისა და სხვადასხვა დარგის (საერთაშორისო ურთიერთობები, დიპლომატიური კორპუსები, კულტურულ, ეკონომიკურ და პოლიტიკური ინსტიტუტები) ჩამოყალიბება მათი განმტკიცება და განვითარება არის ენის უმნიშვნელოვანესი როლის ნიადაგზე და ამ ენის ზრდის შედეგია გლობალიზაცია. იმ საზაგადოებრივ წყობაში, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ აქტუალურია გლობალიზაციის საკითხი. განსაკუთრებით XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ყველაზე აქტუალური თემა გახდა, რომელიც განიხილება სამეცნიერო, პოლიტიკურ თუ საქმიან წრეებში. დღესდღეობით ძალზე საგრძნობია გლობალიზაციის გავლენა თანამედროვე საერთაშორისო სისტემაზე და საერთაშორისო ურთიერთობების ხასიათზე(მშვენიერაძე,2014:45).

გლობალიზაციის ძირითადი და მახასიათებელი ნიშანი საერთაშორისო სისტემის სტრუქტურის, მისი ხასითის ძირეული ცვლაა. გლობალიზაციამ სახე უცვალა მსოფლიო პოლიტიკის ბუნებასა და დღესაც განაგრძობს მის შეცვლას. თანამედროვე გლობალიზაციის ერთ-ერთი განსაკუთრებული მახასიათებელია გლობალური ღირებულებათა ჯაჭვის წარმოშობა და ქვეყნებ შორის ხიდის გადება. ამ შემთხვევაში ჯაჭვი არის ურთიერთობა, ხოლო ხიდი კი ენა.

გლობალიზაციის სწრაფი განვითარებისა და ინტეგრაციის პროცესმა საგარეო და საშინაო დიპლომატიურ და პოლიტიკური მოვლენებისადმი ინეტერესის გაძლიერებიდან გამომდინარე, დიპლომატები, პოლიტიკოსები სულუფრო მეტ ყურადღებას უთმობენ დიპლომატიურ და პოლიტიკურ დისკურსს, რადგან მათ ძალიან კარგად იციან თუ როგორია ენის როლი და ძალა, რათა გავლენა მოახდინოს სოციუმზე და გარკვეულ მასებზე [ომიაძე,2006:43]. გლობალურ სამყაროში საერთაშორისო ურთიერთობის გაუმჯობესებამ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში არსებულმა პროგრესმა ქვეყნებს შორის გაზარდა ენობრივად მოწესრიგებული კომუნიკაციის დამყარების მოთხოვნა. ვინაიდან,

გლობალულ განვითარების გზამ საჭირო გახადა სხვადასხვა სახელმწიფოს წარმოჩენა და საერთაშორისო ასპარეზე დიპლომატიურ და პოლიტიკური ინტერესების გამოვლენა ამათუიშ საკითხებთან დაკავშირებით. შესაბამისად, ცალსახა არის რომ იზრდება სახელმწიფოების, მათი სატუსის, როლისა და პოზიციების უკეთ გაგების მოთხოვნილება, რაც იწვევს თარგმანის საკმაოდ დიდმოთხოვანას. გამომდინარე აქედან დგება დღის წესრიგში დიპლომატიური და პოლიტიკური დისკურსის განვითარებისთან ერთად თარგმანმცოდნეობის დახვეწვა და მათი უკეთ შესწავლა. რათა სახელმწიფოებს შორის შედგეს კონსესუსი და გარკვეული ტიპის პრობლემებს აარიდონ თავი. ვინაიდან სწორად შერჩეულ ლექსიკას და ტექსტს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს დისკურსის დროს, რათა პოლიტიკოსის და/ან დიპლომატისა თუ ქვეყნის წარმომადგენელი საზღვრებს გარეთ მათ მიერ წარმოთქმული სიტყვა შეცდომით არ იქნას აღქმული საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მიერ(ომიაძე,2009:67).

დიპლომატიური დისკურსის ენობრივი თავისებურებების შესწავლამ, უამრავი მაგალითების ანალიზმა ცხადყო რომ დიპლომატიურ დისკურსს და თარგმანის თავისებურებებს ახასიათებს შემდეგი პრაგმატული და ენობრივი ნიუანსები. სწორედ ამ ნიუანსებზე მათ თვისებრიობაზე და პრობლემებზე დაკვირვებით ჩვენს მიერ განხორციელებული კვლევა საფუძველს გვაძლევს გადაკეთოთ შემდეგი დასკვნები.

გლობალიზაციასთან ერთად განვითარდა ენები და კულტურები, დაიხვეწა დისკურსის სხვადასხვა სახეები ჟანრები და ტიპები. თითოეულ ტექსტს გააჩნია მრავალფეროვანი ლინგვისტური თვისებები. თითოეული დისკურსის ადგილი, ანუ სოციალური ადგილი მისთვის არსებული ცოდნით ხასიათდება. ისინი ურთიერთდამოკიდებულ ურთიერთობაში იმყოფებიან. დისკურსის სახეებიდან დიპლომატიური დისკურსი სხვა დიკურსებისაგან განსხვავებით უფრო დიდი სტატუსი და პასუხისმგებლობა გააჩნია. ვინაიდან წარმატებული, სწორად წარმართული დიპლომატიის გარეშე თითქმის წარმოუდგენელი იყო მშვიდობისა და ნორმალური პოლიტიკური თუ ეკონომიკური

საერთაშორისო ურთიერთობების ჩამოყალიბება ნებისმიერ ეპოქაში და ასეა ახლაც. დიპლომატია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ერთ-ერთი უძლიერესი საგარეო პოლიტიკური ინსტრუმენტი სამხედრო-პოლიტიკური თვალსაზრისით სუსტი ქვეყნისთვის არის. გამომდინარე აქედან დიპლომატიური დისკურსი თარგმნის როლს უდიდესი ყურადღება ექცევა ქვეყნის შიგნით და ქვეყნის გარეთ. სხვადასხვა პოლიტიკური და დიპლომატიური დისკურსის თარგმნამ გამოავლინა შემდეგი თავისებურებები თარგმნელობითი ტრანსფორმაციის დონეზე. უამრავი ემპერიული მასალების ანალიზმა გვაჩვენა რომ თანამედროვე დიპლომატიურ და პოლიტიკურ დისკურსში შეიმჩნევა ცუდი ტენდენცია, სამწუხაროდ ხშირ შემთხვევაში დიპლომატიურ დისკურსს თარგმნიან არა ფროფესიონალი მთარგმნელები, არამედ ენის მცოდნის სერტიფიკატის მატარებელი. რომლებსაც არ აქვთ სპეციალური მთარგმნელობითი განათლება და რომლებსაც აქვთ ნაკლები ამა თუ მი სფეროს ცოდნა. სწორედ ამიტომ ხშირ შემთხვევაში ამით აიხსნება ის თარგმნელობითი შეცდომები და უზუსტოებები რომელიც უხვად გვხვდება ჩვენ სამწუხაროდ სხვადასხვა თარგმანში და განსაკუთრებით დიპლომატიურ თარგმნებში. ამიტომ ჩვენი აზრით დიპლომატიური დისკურსი, საერთოდ თანამედროვე თარგმანმცოდნეობა მოითხოვს ადეკვატურ თარგმანს. თუმცა დიპლომატიურ დისკურსი ამ მოთხოვნას უფრო მკაცრი ხასიათს ატარებს და სათანადო და სპეციფიკური რეგულაციები ესაჭიროება. გამომდინარე აქედან მნიშვნელოვანია გაირკვეს მთარგმნელის კომპეტენცია იმის თაობაზე თუ რამდენად კომპეტენტური და მცოდნეა სამიზნე ენის ქვეყნის ისტორიის, კულტურისა და გეოგრაფიის საკითხებში. იმიტომ რომ ხშირ შემთხვევაში გაურკვეველობა სწორედ კულტურათშორისი უცოდინარობით არის გამოწვეული.

დასკვნა

ამრიგად, იმისათვის, რომ წარმატებით წარიმართოს დიალოგი სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენლებს შორის, საჭიროა არა

მარტო ენის სრულყოფილი ცოდნა, არამედ ქვეყნის კულტურულ ენობრივი ბარიერების გადალახვა.

ჩვენი აზრით, ამ შემთხვევაში ჩვენ უნდა ვენდოთ მხოლოდ პროფესიონალ მთარგმნელს რომელსაც უშვალოდ ამ დისკურის თარგმნის გამოცდილება გააჩნია. ჩვენი დასკვნების ჭეშმარიტება მტკიცდება იმ ფაქტითაც რომ სხვადასხვა ქვეყნებში ასეა. მსოფლიოს მთარგმნელობითი პრაქტიკა სხვადასხვა ქვეყნებში კიდევ ერთხელ მიგვითითებს იმაზე რომ მთარგმნელი ამ სფეროში უნდა იყოს ღრმა მცოდნე და კომპენტენტური იმ სფეროსთან რა სფეროსთან დაკავშირებით აკეთებს თარგმანს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Mshvenieradze, T. (2014). „*Dialogizmi, P'olifonia da Int'ert'ekst'ualuroba P'olit'ik'ur Disk'urshi*“. Tbilisi. (მშვენიერაძე, თ. (2014). „*დიალოგიზმი, პოლიფონია და ინტერტექსტუალურობა პოლიტიკურ დისკურსში*“. თბილისი);
2. Omiadze, S. (2009). „*Disk'ursis Definatiata Analizi*“. Tbilisi. (ომიადე, ს. (2009). „*დისკურსის დეფინიციათა ანალიზი*“. თბილისი);
3. Omiadze, S.(2006). „*Kartuli Disk'ursis Lingvok'ult'urul Shemadgenelta St'rukt'ura. Semantik'a da Funktsionireba*“. Sadokt'oro Disert'atsia. Arnold Chikobavas Enatmetsnierebis Inst'it'ut'i. Tbilisi. (ომიადე, ს. (2006). „*ქართული დისკურსის ლინგვო-კულტურულ შემადგენელთა სტრუქტურა, სემანტიკა და ფუნქციონირება*“. სადოქტორო დისერტაცია. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინტიტუტი. თბილისი);
4. Shapiro, M. (1982). *Language and political understanding: The politics of discursive practices. New Haven, Conn.: Yale University Press.*

Lasha Bolkvadze

Language as an instrument of international relations in diplomatic discourse and the peculiarities of its translation

Abstract

A study of the linguistic peculiarities of diplomatic discourse, the analysis of numerous examples revealed that the peculiarities of diplomatic discourse and translation are characterized by pragmatic and linguistic nuances. From the types of discourse, diplomatic discourse has a greater status and responsibility than other discourses. Whereas without successful, well-paved diplomacy it would have been almost impossible to establish peace and normal political or economic international relations in any epoch, and so it is now. The role of translation in diplomatic discourse is given the greatest attention inside and outside the country. The translation of various political and diplomatic discourses revealed the following features at the level of translational transformation. Diplomatic discourse, generally modern translation studies, requires adequate translation. It is therefore important to find out the competence of the translator, as to how competent and knowledgeable is she, in the history, culture and geography of the target language country. Because in many cases uncertainty is caused by intercultural ignorance.

Thus, in order for the dialogue between the representatives of different countries to be successful, it is necessary not only to have a perfect knowledge of the language, but also to overcome the cultural and linguistic barriers of the country.

The translation practice of the world in different countries once again indicates that the translator in this field must be deeply knowledgeable and competent in the field in which he does translation.